

Tiia Eskelinen & Ella Uotinen

Sosiaalialan ammattilaisten näkökulmia sosiaalseen kuntoutukseen Etelä-Karja- lassa

LAB-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö 2020

Tiivistelmä

Tiia Eskelinen & Ella Uotinen

Sosiaalialan ammattilaisten näkökulmia sosiaaliseen kuntoutukseen Etelä-Karjalassa, 28 sivua, 2 liitettä

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö 2020

Ohjaaja: yliopettaja Mari Kokkonen, LAB-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosiaalialan työntekijöiden näkemyksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta ja sitä, kuinka sosiaalinen kuntoutus sijoittuisi palvelujärjestelmään Etelä-Karjalan alueella. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksen kanssa. Tavoite oli yhdenmukaistaa käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksessa. Yhdenmukainen linjaus varmistaisi, että kaikki asiakkaat saisivat tasa-arvoista kohtelua ja samat mahdollisuudet.

Opinnäytetyössä hyödynnettiin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä sosiaalialan ammattilaisilta Etelä-Karjalan alueella ja siihen vastattiin anonymisti. Vastaajia oli yhteensä 16. Vastausten läpikäyntiin hyödynnettiin temaattisen analyysin prosessia.

Tuloksia tarkastellessa tuli esille, että sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamiseen liittyy epäselvyyksiä. Suurin erimielisyys vastauksissa tuntui liittyvän siihen, onko sosiaalinen kuntoutus oma palvelunsa vai toisessa palvelussa käytettävä työote. Pääasiallisesti vastaajat olivat samaa mieltä siitä, mihin tarkoitukseen sosiaalista kuntoutusta tarvitaan: syrjäytymisen ehkäisyyn asiakaslähtöisellä työllä tukien asiakkaan osallisuutta, arjen- ja elämänhallintaa sekä sosiaalista toimintakykyä. Sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamiseen Etelä-Karjalan alueella tulisi määritellä yhteinen linjaus, jotta asiakkailla olisi samat mahdollisuudet saada tarvitsemiansa palveluita.

Asiasanat: sosiaalinen kuntoutus, osallisuus, sosiaalinen toimintakyky

Abstract

Tiia Eskelinen & Ella Uotinen

The view of social service professionals on social rehabilitation in South Karelia,
28 pages, 2 appendices

LAB University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2020

Instructor: Ms Mari Kokkonen, Principal Lecturer, LAB University of Applied Sciences

The purpose of this thesis was to find out how social rehabilitation is viewed among social service professionals, and how social rehabilitation would be placed in the service system in the South Karelia region. This thesis was executed in collaboration with the South Karelia Employment Services, TYP. The goal was to unify the notion of social rehabilitation in the South Karelia Employment Services, TYP. Unified policy would ensure that all clients could receive equal treatment and opportunities.

This thesis was carried out using qualitative methods. The material for this thesis was collected by surveying social service professionals in the South Karelia region via Webropol-survey. The survey was anonymous. There were 16 answers and the answers were analyzed by thematic analysis methods.

Based on the results of this thesis, the execution of social rehabilitation causes confusion. The largest disagreement seemed to be about social rehabilitation being either a work method used as a part of a service or a service in itself. Most of the professionals agreed on what social rehabilitation is needed for; to prevent social exclusion by having a client-oriented approach in work while supporting the client's participation, life management skills and social functioning. For social rehabilitation to be executed in the South Karelia region there should be a unified policy so that clients could all have the same opportunities to receive the services they require.

Keywords: social rehabilitation, participation, social functioning

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Sosiaalinen yhteiskunnassa.....	6
2.1	Toimintakyky	6
2.2	Osallisuus	7
2.3	Syrjäytyminen	8
2.4	Asiakaslähtöisyys	9
3	Sosiaaliturva	9
3.1	Suomen sosiaaliturva.....	9
3.2	Työttömyysturva	10
3.3	Toimeentulotuki	10
3.4	Kuntoutusraha	10
4	Kuntoutus.....	11
4.1	Kuntoutus käsitteenä	11
4.2	Sosiaalinen kuntoutus.....	11
4.3	Kuntouttava työtoiminta	15
4.4	Kuntoutuminen.....	15
4.5	Sosiaaliohjaus ja -työ.....	16
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	17
6	Opinnäytetyön toteutus	18
6.1	Tutkimusmenetelmä.....	18
6.2	Aineiston keruu	18
6.3	Aineiston analysointi	19
6.4	Eettisyys	20
7	Kyselyn tulokset.....	21
7.1	Sosiaalinen kuntoutus käsitteenä	21
7.2	Tarve ja näkyvyys	22
7.3	Ero kuntouttavaan työtoimintaan	23
7.4	Etuus.....	24
8	Pohdinta.....	25
8.1	Johtopäätökset	25
8.2	Prosessi	26
8.3	Luotettavuus	27
	Lähteet.....	29

Liitteet

- Liite 1 Kyselyn kysymykset
- Liite 2 Saatekirje

1 Johdanto

Sosiaalinen kuntoutus kirjattiin sosiaalihuoltolakiin vuonna 2015 ja täten se on osa sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Laki jättää kuitenkin paljon tulkinnan varaan, mitä tulee sosiaalisen kuntoutuksen toteutukseen käytännössä.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään sosiaalista kuntoutusta osana palveluverkosta. Selvitimme Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksen pyynnöstä Etelä-Karjalan alueella toimivien sosiaalialan ammattilaisten käsityksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosiaalialan työntekijöiden näkemyksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta ja sitä, kuinka se sijoittuisi palvelujärjestelmään Etelä-Karjalan alueella. Opinnäytetyön tavoite on yhdenmukaistaa käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksessa. Yhdenmukainen linjaus varmistaisi, että kaikki asiakkaat saisivat tasarvoista kohtelua ja samat mahdollisuudet.

Aihe on ajankohtainen. Syrjäytyminen on noussut viime vuosien aikana otsikoihin ilmiönä, joka on levinnyt laajalti Suomeen. Kun syrjäytyminen on saanut julkisuutta, on myös sitä ehkäisevät keinot ja palvelut kehittyneet. Sosiaalinen kuntoutus mielletään usein juuri syrjäytymisen vastaisessa työssä suureksi tekijäksi. Parantamalla ymmärrystä sosiaalisesta kuntoutuksesta ja yhtenäistämällä linjausta sen suhteen voitaisiin paremmin palvella asiakasta. Ennen kuin mitään parannuksia voidaan tehdä, on selvitettävä, miten sosiaalinen kuntoutus ymmärretään tällä hetkellä. Tällaisella selvityksellä voidaan avata keskustelu, joka voisi parhaimmillaan johtaa palvelun kehittymiseen.

2 Sosiaalinen yhteiskunnassa

2.1 Toimintakyky

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan toimintakyky on moniulotteinen käsite ja se pystytään jäsentämään monin eri tavoin. Toimintakyvyn osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa, ympäristöstä tuleviin vaatimuksiin ja edellytyksiin sekä henkilön terveyteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Toimintakyky yleensä jaetaan seuraaviin osa-alueisiin: fyysinen toimintakyky, psyykkinen toimintakyky, kognitiivinen toimintakyky ja sosiaalinen toimintakyky. Kun toimintakyvyn osa-alueella on kokonaisvaltaisesti hyvä toimivuus, auttaa se ihmisiä voimaan hyvin, toimimaan yhteiskunnan jäsenenä, jaksamaan työelämässä ja selviytymään arjesta itsenäisesti. (THL 2019.)

Fyysinen toimintakyky

Hyvä fyysinen toimintakyky auttaa ihmistä selviytymään itselleen tärkeistä arjen askareista. Ihmisen kyky liikkua ja liikuttaa itseään on fyysisen toimintakyvyn ilmenemistä. Tämän toimintakyvyn osa-alueen kannalta olennaisia fysiologisia ominaisuuksia ovat esimerkiksi lihasvoima- ja kestävyys, kestävyyskunto, nivelten liikkuvuus, kehon asennon ja liikkeiden hallinta sekä näitä koordinoiva keskushermoston toiminta. Osaksi fyysistä toimintakykyä voidaan myös luokitella aistitoiminnot, kuten näkö ja kuulo. (THL 2019.)

Psyykkinen toimintakyky

Psyykkinen toimintakyky ajatellaan voimavaroina, joiden avulla ihminen kykenee selviytymään arjessa olevista haasteista ja elämässä vastaan tulevista kriiseistä. Siihen kuuluvat elämänhallinta, mielenterveys ja psyykkinen hyvinvointi. Psyykkinen toimintakyky kattaa tuntemiseen ja ajatteluun liittyvät prosessit esimerkiksi tiedon vastaanottamisen ja käsittelyn, tuntemisen, oman itsensä ja ympäröivän maailman kokemisen ja käsitysten muodostamisen sekä elämän suunnittelun ja sitä koskevien valintojen tekemisen. Tämä toimintakyvyn osa-alue sisältää myös persoonallisuuden ja sosiaalisen ympäristön haasteista selviytymisen. Kun ihmi-

sellä on hyvän psyykkinen toimintakyky, pystyy hän tekemään harkittuja päätöksiä ja suhtautumaan realistisen luottavaisesti tulevaisuuteen ja ympäröivään maailmaan. (THL 2019.)

Kognitiivinen toimintakyky

Kognitiivisia toimintoja ovat esimerkiksi muisti, oppiminen, keskittyminen, tarkkaavaisuus, hahmottaminen, orientaatio, tietojen käsittely, ongelmien ratkaisu, toiminnanohjaus ja kielellinen toiminta. Näiden tiedonkäsittelyn toimintojen yhteistoiminta muodostavat kognitiivisen toimintakyvyn, joka vaikuttaa ihmisen pärjäämiseen arjessa. Tiedon vastaanotto, käsittely, säilyttäminen ja käyttö ovat tiedonkäsittelyn eri vaiheita. (THL 2019.)

Sosiaalinen toimintakyky

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittelee sosiaalisen toimintakyvyn yksilön, sosiaalisen verkoston, ympäristön, yhteisön ja yhteiskunnan välisen dynaamisten vuorovaikutussuhteiden kokonaisuutena. Sosiaalinen toimintakyky voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: ihminen vuorovaikutussuhteissaan sekä ihminen aktiivisena toimijana, osallistujana yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Sosiaalinen toimintakyky näkyy vuorovaikutustilanteissa, sosiaalisessa aktiivisuudessa ja osallisuuden kokemuksina. (THL 2019.) Henkilöllä on hyvä sosiaalinen toimintakyky, kun hän kykenee olla ja toimia tilanteissa, joissa on tai joihin liittyy myös muita ihmisiä. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) määrittelee sosiaalihuollon merkittäväksi tavoitteeksi sosiaalisen toimintakyvyn tukemisen. (STM 2017, 24.)

2.2 Osallisuus

Osallisuus käsitteenä on hyvin moniulotteinen. Sen voidaan ajatella muodostuvan osallisuudesta omaan elämään, osallisuudesta vaikuttamisprosesseihin palveluissa, elinympäristössä, lähipiirissä ja yhteiskunnassa sekä paikallisesta osallisuudesta, jossa pystyy liittymään erilaisiin elämän arvokkuutta ja merkityksellisyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin sekä hyvinvoinnin lähteisiin. (Isola ym. 2017, 23.) Osallisuuteen kuuluu mukanaolo, vaikuttaminen ja huolenpito. Ihmisten osallisuutta pyritään lisäämään työtä, asumista, koulutusta, liikkumista, ympäristöä ja rakentamista koskevilla ratkaisuilla. (STM 2019.)

Ihminen ei voi tuntea osallisuutta, jos aineellisissa tai aineettomissa tarpeissa on pitkäaikaisia vajetiloja. Tällaisia voi olla esimerkiksi luottamuspuula tai aliravitseminen. Nämä asiat tulee korjata, jotta osallisuus voisi toteutua. Ihmisen tulee voida olla yhteydessä omiin voimavaroihinsa ja määrittää oman elämänsä kulkua. Osallisuudessa voidaan tukea tarjoamalla mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vahvistamalla ihmisen autonomiaa. (Isola ym. 2017, 25 – 29.)

2.3 Syrjäytyminen

Aikuisuuteen siirtyminen on tullut vaikeammaksi nuorille johtuen haasteista, jotka koskevat laadukkaan koulutuksen, kunnollisen tulon ja työpaikkojen sekä kohtuuhintaisten asuntojen saamista (OECD 2020). Kun puhutaan nuorten syrjäytymisestä, tarkoitetaan yleensä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytymistä voi ajatella myös elämän mukana kulkevana prosessina, jossa jo varhain elämässä koettu huono-osaisuus kasaantuu ihmisen kasvaessa. Esimerkiksi peruskoulussa koetut hankaluudet voivat vaikuttaa jatkokouluttautumiseen ja sitä kautta työllistymiseen heikentävästi. (Karvonen & Kestilä 2014, 162 – 171.)

Rakenteellisia selityksiä ihmisen huono-osaisuudelle ovat esimerkiksi yhteiskunnassa epätasaisesti jakautuneet mahdollisuudet osallistua työelämään, kuntoutukseen tai koulutukseen. Silloin yksilö saa osakseen myötämielisyyttä ja empatiaa. Yksilölliset selitykset puolestaan harvemmin herättävät myötämielisyyttä tai empatiaa ja silloin ajatellaan, että yksilö on itse vastuussa omasta tilanteestaan. Yhteiskunnallisia huono-osaisuuden aiheuttajia on esimerkiksi työttömyys, asuinkustannukset, palkkataso, alhainen etuustaso ja terveyspalveluiden kustannukset. Yksilöllisiä aiheuttajia on addiktiot, heikko terveys ja koulutuksen puute, mutta ei tiedetä, ajatellaanko niiden asioiden olevan ihmisen omalla vastuulla. Voidaan ajatella, että suomalaisten mielestä mahdollisuudet ovat jakautuneet ihmisten kesken pääpiirteittäin tasaisesti. (Saari 2015, 101 – 103.)

Koska hyvinvointierot ovat yksi osasy syy syrjäytymiseen, olisi tärkeää nähdä hyvinvointi moniulotteisesti. Nuorten kohdalla tulisi pyrkiä takaamaan tukitoimia koulutukseen ja työllistymiseen, mutta myös edistämään sosiaalista hyvinvointia. (Karvonen & Kestilä 2014, 174.) Monialainen yhteistyö näyttelee suurta roolia syrjäy-

tymisen ehkäisyssä. Sosiaalinen kuntoutus sekä sosiaaliohjaus ja -työ ovat sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita, joilla osallisuutta voidaan vahvistaa ja syrjäytymistä ehkäistä. Sektorirajat ylittävää yhteistyötä olisi myös hyvä kehittää, koska esimerkiksi kolmannella sektorilla on paljon osaamista ja kokemusta tällaisesta työstä. (STM 2017, 42.)

2.4 Asiakslähtöisyys

Asiakslähtöisyys ja -osallisuus on parhaimmillaan sellaista, että asiakas itse pääsee mukaan määrittelemään toiminnan tarkoitusta, luomaan ratkaisuja ja toteuttamaan niitä. Voi olla, ettei asiakkaan tavat ole yhtä tehokkaita kuin ammattilaisen. Hänen valitsemansa tavat voivat kuitenkin soveltua hänen elämäntilanteeseensa ja voimavaroihin parhaiten sekä sitä kautta saavutetaan haluttua tulosta. Eteneminen ei välttämättä ole sitä tahtia, jota ammattilainen toivoisi. Asiakslähtöisyyteen liittyykin sen hyväksyminen, ettei ammattilainen voi määritellä miten ja millä tahdilla edetään. (THL 2018.)

Asiakslähtöisyyden käsitteellä tarkoitetaan enemminkin organisaatioiden ja työntekijöiden toimintatapaa. Asiakasosallisuus puolestaan näyttäytyy asiakkaan todellisena osallistumisena, hänen kokemustensa ja tietojensa huomioimisena koko palveluprosessin ajan. Asiakas määrittelee itselleen tavoitteet sekä ymmärtää oman osansa ja vastuunsa muutoksen toteutumisessa. (THL 2018.)

3 Sosiaaliturva

3.1 Suomen sosiaaliturva

Suomen sosiaaliturva turvaa ihmisille riittävän toimeentulon ja hoivan jokaisessa elämänvaiheessa. Se voi koostua palveluista, toimeentulon turvaavista rahallisista etuuksista tai molemmista. (Kela 2019d.) Suomessa toimeentuloturva jaetaan kahteen kategoriaan: perustuen työskentelyyn tai Suomessa asumiseen (STM 2020b). Suomessa sosiaaliturvan toteutuksesta vastaavat Kansaneläkelaitos, työttömyyskassat, kunnat sekä eläke- ja muut vakuutuslaitokset. Sitä rahoitetaan vakuutusmaksuilla ja verovaroilla. (Kela 2019d.)

3.2 Työttömyysturva

Työttömän työnhakijan toimeentulo turvataan työttömyysturvalla. Työttömyysturva tarkoittaa, että työttömälle maksetaan peruspäivärahaa, ansiopäivärahaa tai työmarkkinatukea. Peruspäiväraha ja ansiopäiväraha ovat muutoin samanlaisia, mutta ansiopäiväraha edellyttää työttömyyskassan jäsenyyttä. Työttömyyspäiväraha on ehdollista tukea. Siihen on oikeutettu Suomessa asuva, työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautunut, työkykyinen ja työmarkkinoiden käytettävissä oleva henkilö, joka täyttää työssäoloehdon. Työssäoloehto tarkoittaa, että on ollut palkansaajana työssä 26 viikkoa edellisen 28 kuukauden aikana tai työllistynyt 15 kuukautta edellisen 48 kuukauden aikana yrittäjänä ja yritystoiminta on ollut olennaista laajuudeltaan. Työttömyyspäivärahan enimmäismaksuaika vaihtelee noin 300-500 päivän välillä. (STM 2020d.)

Jos työttömyyspäivärahaa on maksettu enimmäisajan tai hakija ei täytä työssäoloehto, voi hän saada työmarkkinatukea (STM 2020d). Työmarkkinatuki on tarveharkintainen, eli maksettavan etuuden määrään vaikuttavat henkilön omien tulojen lisäksi vanhempien tulot, mikäli henkilö edelleen asuu vanhempiensa kanssa. Enimmäiskesto työmarkkinatuella ei ole rajoitettu. (Kela 2019c.)

3.3 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki. Sitä myönnetään yleensä vain kuukaudeksi kerrallaan ja se on tarveharkintaista. Tuen määrä lasketaan jokaisen henkilön kohdalla erikseen, tämän välttämättömien menojen mukaan. Toimeentulotukea saa sen määrän, jolla henkilön tukeen oikeuttavat menot ylittävät käytettävissä olevat varat ja tulot. Mahdolliset muut henkilön saamat tuet kuten esimerkiksi työttömyysturva, vaikuttavat toimeentulotuen määrään pienentävästi. (STM 2020c.)

3.4 Kuntoutusraha

Kuntoutusrahaa voi saada Kelan, työterveyshuollon, kunnan tai kuntayhtymän myöntämän kuntoutuksen ajalta. Kuntoutuspäivän on kestettävä matkoineen vähintään neljä tuntia, tai muulla tavalla estää tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa, jotta siitä voi saada kuntoutusrahaa. Myös oppisopimuskoulutuksen

ja veikkausvaroin rahoitetun sopeutumisvalmennuksen ajalta tai osallistuessa omaisen sopeutumisvalmennukseen, kuntoutuskurssille tai perheenkuntoutukseen voi saada kuntoutusrahaa. Kela voi maksaa kuntoutusrahaa myös silloin, jos odottaa pitkäkestoisen kuntoutuksen alkamista tai kuntoutus keskeytyy hetkellisesti esimerkiksi sairastumisen takia. Jos henkilö saa kuntoutusrahan lisäksi muista etuuksia, voivat ne vaikuttaa kuntoutusrahan määrään. (Kela 2019b.)

4 Kuntoutus

4.1 Kuntoutus käsitteenä

Kuntoutuksella pyritään auttamaan yksilöä toimimaan ja selviytymään itsenäisesti omassa toimintaympäristössään sekä edistämään hyvinvointia, työllistymismahdollisuuksia ja osallisuutta. Ihmisen toimintakyky voi olla heikentynyt sairauden tai vamman takia. (STM 2020a.) Kuntoutuksen tavoitteisiin, keston ja palveluihin vaikuttaa kuntoutujan tarpeet. Tavoitteeksi kuntoukselle voidaan asettaa esimerkiksi fyysisen toimintakyvyn säilyttäminen ja elvyttäminen, sopivan koulutuksen tai ammatin valitseminen, opintojen suorittaminen loppuun asti, työelämään pääseminen tai siellä jatkaminen, sekä sairauden tai vamman kanssa elämiseen tottuminen. (Kela 2019a.) Kuntoutus jaetaan neljään osa-alueeseen: Lääkinnällinen, ammatillinen, sosiaalinen ja kasvatuksellinen kuntoutus. (Juvonen-Posti ym. 2016, 162 – 163.)

4.2 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen sosiaalityön ja -ohjauksen keinoin annettavaksi tehostetuksi tueksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi, osallisuuden edesauttamiseksi ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi. Nuorten kohdalla sosiaalisen kuntoutuksen tarkoitus on tukea nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan ja edesauttaa heidän sitoutumistaan niihin. Laki määrittelee sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvan viisi osa-aluetta:

”1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;

- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;*
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;*
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;*
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet”.*

(Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 §17.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tarkoitus on edistää asiakkaan sosiaalista toimintakykyä. Sen tehtävänä on vahvistaa asiakkaan kykyä selviytyä arjen askareista, vuorovaikutussuhteista sekä oman elinympäristön rooleista. Se ajatellaan yleensä olevan vaikeasti syrjäytyneen henkilön tukemista yhteiskunnalliseen osallisuuteen. (Terveyskylä, 2018; Juvonen-Posti ym. 2016, 162 – 163.) Sosiaalisen kuntoutuksen ideologiana on asiakkaan oleminen osana yhteiskuntaa hänen kyvyillensä ja suoriutumiselleen vastaavalla tavalla. Ideaalitilanteessa jokaisella yksilöllä on yhteiskunnassa yhtäläiset mahdollisuudet olla vuorovaikutussuhteissa ja osallistua toimintoihin, jotka luovat hänen arkensa pohjan. (STM 2017, 57.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on asiakkaan vahvuuksien löytäminen, sekä hänen tarpeisiinsa vastaaminen mahdollisimman nopeasti. Sosiaalista toimintakykyä edistävät palvelut voivat olla yksilö- tai ryhmämuotoisia. Oikeanlaiset palvelut valikoidaan asiakaslähtöisesti ja asiakkaan tarpeet huomioiden. (THL 2017.) Aina työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole mahdollista, silloin sosiaalisella kuntoutuksella pyritään vahvistamaan asiakkaan elämänhallintaa ja toimintakykyä. Kuntoutuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Palvelut räätälöidään yksilöllisesti sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta. (Tuusa & Ala-Kauhauoma 2014, 6.)

Ensi askel sosiaalisessa kuntoutuksessa onkin asiakkaan tilanteen arviointi ja todellisten ongelmien löytäminen, jotta pystytään kohdentamaan sosiaalinen kuntoutus oikeisiin asioihin. Voi olla, että sosiaalisen kuntoutuksen edetessä on tarvetta palata alussa tehtyyn arvioon asiakkaan ongelmista. Elämäntilanteen eri puolet voivat paljastua palvelun edetessä. On tärkeää pohtia yhdessä asiakkaan

kanssa uudelleen pulmia, mikä on osa sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntoutumisen prosessia. Luottamuksen rakentaminen asiakkaaseen voi hidastaa kuntoutusprosessia tai viedä suurimman osan siitä. Siihen vaikuttaa asiakkaan mahdolliset huonot kokemukset sosiaalisista suhteista ja sosiaalipalveluista. Sosiaalisella kuntoutuksella pyritään asiakkaan toimintakyvyn paranemiseen ja hänen pääsemiseen elämässään eteenpäin. Siihen voi liittyä työllistyminen, koulutukseen pääsy, kansalaisaktiviteetteja tai eläkkeelle pääsy. Jokainen kuntoutuja ja heidän tilanteensa ovat erilaisia, mutta niin ovat heidän jatkopolkujen mahdollisuudetkin. Pyrkimyksenä on myös, ettei asiakas kuntoutuksen jälkeen joutuisi palaamaan alkutilanteeseen, josta lähdettiin liikkeelle. (Nieminen 2018, 15.) Sosiaalisessa kuntoutuksessa tulee huomioida myös esimerkiksi asiakkaan pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset, oppimisessa ja hahmottamisessa olevat haasteet sekä käyttäytymishäiriöt. Asiakkaan sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta arvioidessa tulee ottaa huomioon hänen tarpeensa ja mahdollisuutensa saada kuntoutusta muilta sitä järjestäviltä toimijoilta. Sosiaaliseen kuntoutukseen voidaan myös yhdistää asiakkaan tarpeen mukaan palveluita mielenterveys- ja päihdepalveluista sekä muita tarvittavia palveluita tai tukitoimia yli sektorirajojen. (STM 2017, 56.)

Sosiaalinen kuntoutus kuuluu monialaiseen kuntoutusjärjestelmään. Sitä toteutetaan yhdessä lääkinnällisen ja ammatillisen kuntoutuksen kanssa. Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelupisteen (TYP) kanssa tehtävä yhteistyö antaa hyvät mahdollisuudet toteuttaa erilaisia kuntoutuksen muotoja yhdessä. Siellä työskentelee eri alojen ammattilaisia, jolloin pystytään hyödyntämään esimerkiksi lääkinnällistä ja ammatillista kuntoutusta asiakkaan työ- ja toimintakyvyn parane- miseksi. (STM 2017, 56.)

Sosiaalihuolto toteuttaa sosiaalista kuntoutusta yhdessä esimerkiksi terveydenhuollon, työ- ja elinkeinotoimen, opetustoimen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Käytännössä tavoitteiltaan sosiaalinen kuntoutus ei juurikaan eroa muista kuntoutuksista. Yhteneviin tavoitteisiin lukeutuu esimerkiksi asiakkaan itsenäisen selviytymisen ja yhteiskuntaan osallistumisen tukeminen. Työelämänosallisuutta tukeva toiminta omaa myös samankaltaisia tavoitteita kuin sosiaalisella kuntoutuksella on. Työelämäosallisuutta tukevan toiminnan ja sosiaalisen

kuntoutuksen asiakkaiden erona voidaan ajatella olevan, että työelämäosallisuutta tukevassa toiminnassa asiakaan työhön tai koulutukseen pääsy on lähempänä oleva tavoite kuin sosiaalisessa kuntoutuksessa. Esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan tavoitteet ja sisällöt voidaan asettaa siten, että se painottuu sosiaaliseseen kuntoutukseen tai työelämäosallisuuden lisäämiseen. Päätös painotuksesta tapahtuu asiakas- ja toimijälähtöisesti. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 7.)

Laissa on annettu yhdeksi painopisteeksi nuorille suunnattujen sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden kehittäminen ja lisääminen. (STM 2017, 57.) Lainsäädäntöön on määritetty Nuorisopalvelutakuu (Sosiaalihuolto laki 2014/1301, 17, 36, 42 §), jonka tarkoituksena on tukea nuorten kiinnittymistä yhteiskuntaan. Sen tavoitteena on tarjota tukea nuorelle, alle 25-vuotiaalle, samasta palvelupisteestä moniammatillisesti, kunnes hänellä ei ole enää tarvetta sosiaalipalveluille. Nuori ja hänelle nimitetty sosiaalityöntekijä yhdessä suunnittelevat sosiaalisen kuntoutuksen sisällön kuntoutustarpeiden mukaisesti. Siihen voi esimerkiksi liittyä arjentaitojen opettelua ja koulutukseen tai työhön liittyvien taitojen harjoittelua. (STM 2017, 57 – 58.)

Sosiaalisesta kuntoutukseen liittyvää lainsäädäntöä voidaan tulkita siten, että sitä voidaan hyödyntää myös ennaltaehkäisevänä työotteena. Silloin ihmisen ongelmiin voidaan antaa apua ja tukea ennen kuin ne kasvavat liian suuriksi. Ennaltaehkäisyyn kuuluvat syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden edistäminen. (Nieminen 2018, 14 – 15.) Sosiaalinen kuntoutus terminä jättää tilaa monimuotoiselle toiminnalle, jonka tarkoitus on lisätä yksilön mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 6). Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmää ja kenttää on kritisoitu laajaksi. Tilanteeseen liittyy kuitenkin myös etuja. Lainsäädännön laaja määritelmä sosiaalisesta kuntoutuksesta mahdollistaa toiminnan mukauttamisen erilaisiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Yhteiskunnat ja kulttuurit saattavat muuttua, jolloin määritelmä mahdollistaa myös toimintatapojen muutokset. Laaja määritelmä voi kuitenkin aiheuttaa hämmennystä työorganisaatioissa ja yhteistyösuhteissa, jos on epäselvyyttä mitä ollaan tekemässä, mitä sillä tavoitellaan sekä, miten eri toimijoiden yhteistyötä toteutetaan ja johdetaan. (Nieminen 2018, 22.)

4.3 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavan työtoiminnan ydintehtävä on parantaa pitkään työttömänä olleen henkilön mahdollisuuksia työllistyä avoimilla työmarkkinoilla (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 1§). Kuntouttavassa työtoiminnassa ollessa voi saada työmarkkinatukea, työvoimapalvelulain mukaista ylläpitokorvausta sekä toimeentulotukea. Kuntouttavaa työtoimintaa toteutetaan 3 – 24 kuukauden mittaisissa jaksoissa niin, että sitä on viikossa vähintään yhtenä päivänä ja päivässä vähintään neljä tuntia. Toiminnan on vastattava asiakkaan kykyä toimia ja työskennellä ja asiakkaan osaaminen on otettava huomioon. On kuitenkin pidettävä mielessä työmarkkinoille pääsyn vaatimukset. Kuntouttavalla työtoiminnalla ei voi korvata työsuhteessa tehtävää työtä eikä se voi olla syynä muiden irtisanomisiin tai lomautuksiin. Pääsääntöisesti kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään asiakkaan työssäkäyntialueella, sen ulkopuolella vain asiakkaan suostumuksella. (Arajärvi 2011, 273 – 274.)

Kuntouttava työtoiminta alkaa usein asiakkaan aktivointisuunnitelman tekemisellä, johon kuntouttava työtoiminta kirjataan. Kuntouttava työtoiminta koostuu usein monista osista. Siihen voi kuulua työtoiminnan lisäksi esimerkiksi työ- ja yksilövalmennusta. Toiminta on tavoitteellista ja yksilöidään jokaiselle asiakkaalle sopivaksi. Jokaisen kuntouttavan työtoiminnan jakson jälkeen kokoonnutaan arvioimaan, mihin asiakkaan olisi hyvä jatkaa. Uuden jakson sopiminen tässä kohdalla on mahdollista, jos se koetaan asiakkaalle tarpeelliseksi. Ideaalitulanteessa asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan jakso päättyisi työllistymiseen tai opintojen aloitukseen. (THL 2019.)

4.4 Kuntoutuminen

Kuntoutumisella voidaan ratkaista monia haasteita liittyen väestön ikääntymiseen ja nuorten syrjäytymiseen sekä voidaan vastata työurien pidentämistavoitteisiin. Kuntouttava työote sisältää ihmisen voimavarojen aktiivisen hyödyntämisen jokaisessa tilanteessa, jossa ihmisen toimintakyky on heikentynyt tai uhattuna. Kuntoutumisessa kuntoutuja määrittelee itselleen merkitykselliset ja realistiset tavoitteet, joiden saavuttamiseksi suunnitellaan ammattilaisten kanssa tarvittavat

keinot ja toteutetaan suurelta osin itsenäisesti tai lähiympäristön tukemana. (Autti-Rämö & Salminen 2016, 14 – 16.)

Kuntoutumisprosessi edellyttää asiakkaan sitoutumisen siihen ja vahvan yhteistyön eri organisaatioiden välillä sekä niistä toiseen saumattomasti jatkuvia kuntoutumistoimenpiteitä. Jotta asiakkaan toimintakyvyssä tapahtuu muutos, edellyttää se muutosta yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Siksi onkin olennaista, että asiakkaalle tärkeät ihmiset osallistuvat kuntoutumisen tarpeen ja tavoitteiden määrittämiseen, suunnitteluun sekä käytännön toteutukseen. Kuntoutujan lisäksi toimenpiteiden kohteena ja toteuttajana toimivat myös hänen elinympäristönsä ja siihen kuuluvat henkilöt. (Autti-Rämö & Salminen 2016, 14 – 16.)

Kuntoutustoimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi vuorovaikutteinen terapia ammatillaisen kanssa toteutettuna, itsenäisesti tai avustettuna suoritettu harjoittelu, kuntoutujan ja hänen arkeensa kuuluvien henkilöiden toimintakäytäntöjen muutos arjessa, neuvonta ja ohjaus, sopivien apuvälineiden käyttöönotto sekä ympäristön muutostyöt. Jotta kuntoutumisprosessi olisi toimiva, tulee kuntoutumistarve tunnistaa oikeaan aikaan, käynnistää kuntoutujalähtöiset toimenpiteet sekä turvata kuntoutumisprosessin jatkuminen kuntoutujan siirtyessä organisaatiosta toiseen tai omaan arkiympäristöön. (Autti-Rämö & Salminen 2016, 14 – 16.)

4.5 Sosiaaliohjaus ja -työ

Sosiaalihuoltolaki (2014/1301) määrittelee sosiaaliohjauksen yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontana, ohjauksena ja tukemisena palveluiden käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 16 §.)

Koska palvelut ovat kasvaneet ja eriytyneet, henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan tarve on lisääntynyt. Tukea voidaan tarvita myös arkielämään. Nuori, joka ei ole koulussa tai käy töissä, voi tarvita pidempiaikaista tukea edetäkseen. Olennaista sosiaaliohjauksessa on palvelun ja tuen yksilöiminen jokaiselle asiakkaalle toimivaksi. Työ voi kohdistua yksilöihin mutta myös perheisiin tai muihin ryhmiin. Sosiaaliohjaus perustuu käsitykseen, että ihminen on subjekti ja hänellä on valta omasta elämästään. Sosiaaliohjausta käytetään muun muassa lastensuojelu- ja

aikuissosiaalityössä. Se soveltuu mainiosti myös menetelmäksi sosiaaliseen kuntoutukseen tukemaan osallisuutta ja sosiaalisuutta esimerkiksi ryhmätyöskentelynä. (STM 2017, 55.)

Sosiaalityö on asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palveluiden kokonaisuus. Siihen kuuluu myös muiden toimijoiden tarjoaman tuen yhteensovittaminen. Sosiaalityössä ohjataan ja seurataan palveluiden toteutumista ja vaikuttavuutta. Sillä pyritään muutokseen ja tavoitteena on, että elämäntilanteeseen liittyvät vaikeudet helpottuisivat. Tavoitteina on myös vahvistaa ihmisten omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 15 §.) Sosiaalityö voi olla osa muuta palvelua tai toteutua itsenäisenä palveluna. Se perustuu ihmisoikeuksiin sekä oikeudenmukaisuuteen ja vaatii yhteiskunnallista osaamista, jotta ongelmatilanteita voi tutkia analyyttisesti ja niihin löydetään kestäviä ratkaisuja. Sosiaalityöllä pyritään tavoittamaan myös ne, jotka eivät osaa apua itse pyytää. Sosiaalityössä korostuu moniammatillisen työn tarve ja asiakkaat pyritään näkemään kokonaisuutena, eikä vain keskittyä yhteen haasteeseen. Nykyään yhteiskunnallisten muutosten myötä on sosiaalityön tarve korostunut. (STM 2017, 54 – 55.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosiaalialan työntekijöiden näkemyksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta ja, kuinka se sijoittuisi palvelujärjestelmään Etelä-Karjalan alueella. Taustalla tässä oli Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksen pyyntö selvitykselle aiheesta. Heidän mukaansa sosiaalinen kuntoutus terminä ymmärretään ammattilaisten keskuudessa hyvin eri tavoin.

Tavoite opinnäytetyölle on yhdenmukaistaa käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksessa. Yhdenmukainen linjaus varmistaisi, että kaikki asiakkaat saivat tasa-arvoista kohtelua ja samat mahdollisuudet. Tämän uskomme parantavan palvelun laatua. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää linjauksen yhdenmukaistamiseen.

Selvitystehtävät:

1. Mitä sosiaalinen kuntoutus on ammattilaisten mielestä?
2. Miten sosiaalinen kuntoutus sijoittuu palvelujärjestelmään ammattilaisten mielestä?

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössämme olemme hyödyntäneet kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden ymmärrettävälle, kokonaisvaltaiselle ja ehkä jopa tarkalle kuvaukselle ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa huomio on tutkittavien näkemyksissä ja siinä tavoitellaan kokonaisvaltaista ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2017, 34.) Laadullinen tutkimus koostuu tutkijan omista päätelmistä, aiemmasta aiheeseen liittyvästä teoriasta ja tutkimuksista, sekä empiirisestä aineistosta. Laadullisella tutkimuksella pyritään lisäämään ymmärrystä ilmiöön liittyvistä syy-seuraussuhteista ja sen luonteesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 5 – 6.)

6.2 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin Webropol-kyselynä. Kysymyksiä oli viisi:

1. Mitä sosiaalinen kuntoutus mielestäsi on?
2. Mihin sosiaalista kuntoutusta mielestäsi tarvitaan?
3. Miten sosiaalinen kuntoutus näkyy, tai pitäisi näkyä työssäsi?
4. Miten sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta mielestäsi eroavat toisistaan?
5. Mitä etuutta sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa asiakkaalla pitäisi olla?

Kysymykset on muodostettu yhdessä Etelä-Karjalan Työvoimanpalvelukeskuksen ja Kaakkois-Suomen TE-palveluiden edustajien kanssa. Tarkoitus oli selvittää ammattilaisten kokemuksia sosiaalisen kuntoutuksen merkityksestä sekä sen rakentumisesta ja roolista asiakkaan kuntoutuksessa. Halusimme myös selvittää

ammattilasten näkemyksiä sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan eroista. Kyselyyn oli liitetty saatekirje (Liite 2) ja kyselyn alussa vastaajalta kysyttiin myös tämän työsektoria ja työvuosia, joita tämä on tehnyt sosiaalialalla, sekä taustakoulutusta.

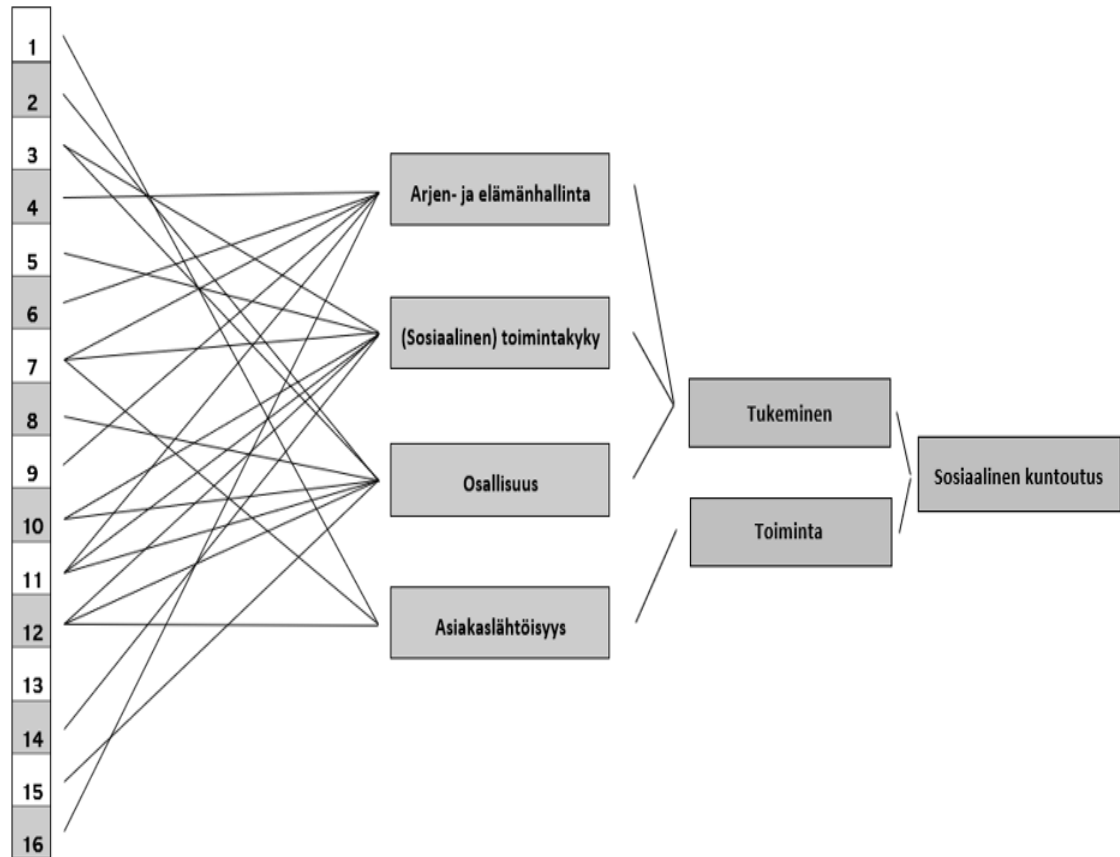
Tällaisessa kyselyssä on tärkeää, että vastaajilla on tietoa käsiteltävästä aiheesta, eli ovat niin sanottuja asiantuntijoita. Asiantuntijuus on käsitteenä monitahoinen ja tutkijan tulee ensimmäiseksi määritellä tutkittavan teeman osalta oleellinen asiantuntijuus sekä tunnistaa keskeiset asiantuntijatahot (Alastalo ym. 2017). Opinnäytetyössämme määrittelemme asiantuntijoiksi sosiaalisen kuntoutuksen parissa työskentelevät ammattilaiset. Tällaisia ammattilaisia työskentelee esimerkiksi aikuissosiaalityössä sekä mielenterveys- ja päihdetyössä.

Kyselyä muodostaessa on tärkeää huomioida vastaajien käytössä oleva aika, halu ja taidot vastata kyselyyn. Kyselylomake on suunniteltava huolellisesti. (Suomen Yhteiskunnallinen tietoarkisto 2010.) Kyselyyn vastaamiseen annettiin aikaa liki kaksi kuukautta. Linkki kyselyyn lähetettiin lokakuun alussa ja vastausaikaa oli marraskuun loppuun asti. Pitkällä vastausajalla mahdollistimme aiheen syvemmän pohtimisen ennen vastauksen lähettämistä. Vastauksia saimme lopulta 16, joka oli vähemmän kuin olimme toivoneet, mutta kuitenkin riittävästi vastaamaan selvitystehtäviin.

6.3 Aineiston analysointi

Hyödynsimme aineiston analysoinnissa temaattisen analyysin prosessia. Temaattisessa analyysissä lähtökohtana on aineisto, josta tunnistetaan aluksi sitä ohjaavat perus- tai johtoajatukset. Niiden ympärille kootaan käsitekartan tavoin teemaan liittyvä kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.) Kuviossa 1 on kuvattu prosessimme ensimmäisen kysymyksen kanssa. Muutimme vastaukset pelkistetyiksi ilmaisuiksi, joiden pohjalta määritimme yleisimmät vallitsevat teemat. Teemat olivat arjen- ja elämänhallinta, sosiaalinen toimintakyky tai pelkkä toimintakyky, osallisuus ja asiakaslähtöisyys. Kuviossa voi nähdä, kuinka monessa vastauksessa mainittiin jollakin tapaa kukin teema. Sitten tutkimme, missä

yhteydessä niitä oli käytetty ja tarkastelimme yhteneväisyyksiä eri vastausten välillä. Asiakaslähtöisyys oli vastauksissa ilmaistu toiminnan tavaksi ja muut olivat asioita, joissa asiakkaita pitäisi tukea.

Kuvio 1. Ensimmäisen kysymyksen analyysiprosessi.

Vastausten ollessa vastaajien itsensä kirjoittamia, ne eivät sisältäneet ylimääräisiä kommentteja tai lauseita, joita esimerkiksi teemahaastatteluissa usein esiin-tyy. Tämä helpotti aineiston tulkintaa ja teemoittelua.

6.4 Eettisyys

Tutkimuseettisen neuvottelulautakunnan (TENK) mukaan eettisesti hyväksyt-
tävä, luotettava ja uskottava tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön
edellyttämällä tavalla. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimus, tiedonhan-
kinta ja arviointi toteutetaan eettisesti. Tutkimus toteutetaan rehellisesti, huolelli-
sesti sekä tarkasti ja tutkimuksen aikana syntyneet aineistot säilytetään oikeaop-

pisesti. Muiden työt ja saavutukset otetaan huomioon, eli lähteisiin viitataan asianmukaisella tavalla. Oikeudet, vastuut ja velvollisuudet tulee sopia ja tarvittavat tutkimusluvut hankkia ennen tutkimuksen aloitusta. Oma mahdollinen esteellisyys tutkijana ja tietosuojakysymykset on otettava huomioon (TENK 2012, 6 – 7.)

Hyvä tieteellinen käytäntö on toiminut ohjenuoranamme koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Aineisto kerättiin anonymieinä vastauksina ja se on säilytetty koko opinnäytetyön prosessin ajan tietokoneella salasanan takana sekä tulostettuna lukkojen takana. Jokaisen vastaajan vastausta on kunnioitettu ja jokainen vastaus on otettu huomioon aineistoa analysoidessa. Olemme viitanneet taustamateriaalimme lähteisiin asianmukaisesti, kunnioittaen alkuperäisen tekstin kirjoittajaa. Hankimme selvityksellemme tutkimusluvan Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiriltä (Eksote). Kyselyn alkuun laitoimme saatekirjeen, jossa kerroimme, mihin vastauksia hyödynnetään. Saatekirjeen jälkeen, ennen kyselyn alkua varmistettiin, että vastaaja oli ymmärtänyt, mihin hän on vastaamassa ja, että hän antaisi luvan vastauksien hyödyntämisen opinnäytetyössämme. Tämän vastaaja ilmaisi laittamalla rastin ruutuun. Ilman tätä suostumusta, ei päässyt vastaamaan kyselyyn ja näin varmistimme, ettei tuloksiimme vaikuttaisi sellaiset vastaukset, joiden käyttöön emme ole saaneet lupaa.

7 Kyselyn tulokset

7.1 Sosiaalinen kuntoutus käsitteenä

Melkein puolet vastaajista (44%) oli työskennellyt alalla yli 10 vuotta. Vastaajia oli jokaiselta sektorilta, mutta enemmistö (75%) oli julkiselta sektorilta. Taustakoulutukseltaan vastaajat olivat lähihoitajasta sosiaalityön maisteriin ja kaikkea siltä väliltä. Puolella vastaajista oli sosionomi (AMK) tutkinto. Kolmella vastaajalla oli yliopistotasoinen tutkinto. Taustakoulutuksella tai työskentelysektorilla ei kuitenkaan tuntunut olevan suuria vaikutuksia vastauksiin. Huomata saattoi vain, että yliopistotasoinen tutkinnon omaavilla vastaukset pohtivat laajemmin sosiaalista kuntoutusta yhteiskunnallisena ilmiönä, kun taas toisen asteen tutkinnon omaavat lähestyivät aihetta käytännön työn kautta. Kuitenkin pääteemat olivat hyvin samankaltaisia.

Kysyttäessä asiantuntijoilta, mitä sosiaalinen kuntoutus heidän mielestään on, vastauksissa oli paljon yhteneväisyyksiä. Monet vastaajista listasivat erilaisia toimintoja ja tavoitteita kuvaillessaan, mitä sosiaalinen kuntoutus on. Useimmin toistuvat teemat olivat asiakaslähtöisyys, osallisuus, elämän- ja arjenhallinta sekä sosiaalinen toimintakyky. Monet näkivät, että sosiaalisen kuntoutuksen tehtävä on vahvistaa asiakkaan sosiaalista toimintakykyä sekä tukea asiakkaan elämän hallintaa ja arjessa selviytymistä.

Asiantuntijat nostivat vastauksissaan useaan otteeseen esille osallisuuden. Asiakkaan osallisuuden tukeminen ja siihen kannustaminen koettiin keskeiseksi sosiaalisen kuntouttajan tehtäväksi. Osallisuutta tuotiin esille kahdenlaista: asiakkaan osallisuus yhteiskunnassa palvelun päätyttyä ja asiakkaan osallisuus palvelussa itsessään, sen toteutuksessa ja suunnittelussa. Asiakkaan osallisuuden tärkeyttä sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksessa tuotiin esille myös puhumalla asiakaslähtöisyydestä. Monet kokivat, että sosiaalisen kuntoutuksen tulisi olla asiakaslähtöistä.

Vastauksissa oli hieman ristiriitaa siitä, onko sosiaalinen kuntoutus erillinen palvelu vai enemmänkin muiden palveluiden osana käytettävä työote tai -menetelmä. Yksi vastaajista näki, että sosiaalinen kuntoutus on yläkäsite, jonka alle kuuluu monimuotoisia palveluita, kuten ryhmätoiminnot ja tukihenkilötoiminta. Toinen taas ilmaisi, että hän toteuttaa sosiaalista kuntoutusta sosiaaliohjauksena. Eräs vastaaja piti kovin kapeana määritelmänä sitä, että ihmisen tulisi olla tietyn palvelun asiakas ennen kuin voidaan puhua sosiaalisesta kuntoutuksesta. Laajemmin määriteltynä se olisi hänen mielestään mitä tahansa ammatillisen sosiaalityön käytössä olevien välineiden kautta tarjottavaa tukea, joka kohdistuu esimerkiksi henkilön osallisuuden tai arjessa toimimisen tukemiseen. Joissain vastauksissa sosiaalisesta kuntoutuksesta puhuttaessa käytettiin paikkaa ilmaisevia sanoja kuten ”siellä”. Tämä viittaisi siihen, että sosiaalinen kuntoutus olisi näiden vastaajien mielestä erillinen ja itsenäinen palvelu.

7.2 Tarve ja näkyvyys

Kysyttäessä, mihin sosiaalista kuntoutusta tarvitaan, esiin nousi monesti elämänhallinnan lisääminen tai ylläpito. Monet mainitsivat myös syrjäytymisen ehkäisyn

ja asiakkaan aktivoimisen. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut tulisi heidän mielestään olla matalan kynnyksen palveluita ja saatavilla mahdollisesti saman katon alta. Asiakkailla on useasti monia asiakassuunnitelmia eri toimijoille ja helpottaisi, jos yhdellä palvelulla voitaisiin vastata useampaan tarpeeseen. Työelämä ja opiskelu koettiin usean vastauksen perusteella suurimmaksi tavoitteeksi toiminnalle, mutta kuitenkin niin, ettei tarkoitus olisi työllistää asiakasta, vaan valmistaa ja motivoida häntä työelämään tai opiskeluun. Eräs vastaajista kuivaili tarvetta näin:

”Asiakkaan voimavarojen tukemiseksi, hyvän ja kantavan pohjan rakentamiseksi esim koulutus ja/tai työelämää ajatellen.”

Vastauksien perusteella sosiaalinen kuntoutus näkyy siten, ettei se näy tarpeeksi. Vastauksista nousi esille, että ammattilaiset haluavat sosiaalisen kuntoutuksen näkyvän enemmän työssään. Koetaan myös, että sosiaalinen kuntoutus on hyvin alkutekijöissään.

7.3 Ero kuntouttavaan työtoimintaan

Kysyttäessä sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan eroista vastaajat määrittelivät sosiaalisen kuntoutuksen näistä kahdesta laajemmaksi toiminnaksi. Useampi ammattilainen toi esille vastauksessaan, että sosiaalisesta kuntoutuksesta edetään kuntouttavaan työtoimintaan. Jotkut vastaajat mielsivät kuntouttavan työtoiminnan sosiaalisen kuntoutuksen välineeksi. Sosiaalinen kuntoutus nähtiin matalan kynnyksen palveluna.

Sisällöltään sosiaalinen kuntoutus ajateltiin laajempana ja kevyempänä palveluna kuin kuntouttava työtoiminta. Sosiaalisen kuntoutuksen nähtiin pitävän sisällään kohtaamista, auttamista, läsnäoloa, osallistamista ja yhteisöön kuulumista. Yhden vastaajan mielestä sosiaalinen kuntoutus on moniammatillisesti toteutettua palvelua, kun taas kuntouttava työtoiminta on sosiaalipalvelu. Kuntouttavan työtoiminnan menetelmä on työnteko, kun taas sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä voi olla esimerkiksi liikunta, vierailut ja luennot. Kuntouttavan työtoiminnan keskiössä on työ, joka pitää sisällään työkyvyn selvittämisen sekä ohjauksen työhön tai koulutukseen.

Osassa vastauksista ajateltiin myös, että kuntouttava työtoiminta olisi yhtä kuin sosiaalinen kuntoutus tai ainakin yläkäsite, jonka alle sosiaalinen kuntoutus sijoituisi. Joidenkin vastaajien mielestä heidän työnkuvassaan sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta eivät eroa toisistaan. Eräs vastaaja kertoi, että heidän palvelussaan on molempien, sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan, asiakkaita ja heidät erottaa toisistaan lähettävät ja maksavat tahot. Kuntouttavan työtoiminnan asiakas on työtön työnhakija ja sosiaalisen kuntoutuksen asiakas voi olla erimerkiksi opiskelija, joka on keskeyttänyt opinnot tai henkilö, joka on työkyvytön sairauden tai vamman takia. Toinen vastaaja myös kertoi, ettei sosiaalisesta kuntoutukseen osallistuvan tarvitse olla työtön työnhakija. Vastaajien mielestä kuntouttavaa työtoimintaa säätelevät lait tiukasti.

7.4 Etuus

Kyselyyn vastanneiden ammattilaisten mukaan sosiaalisesta kuntoutuksesta tulisi saada jonkinlaista etuutta. Osa vastaajista ei osannut vastata etuutta koskevaan kysymykseen ollenkaan. Jotkut ammattilaiset ajattelivat, että asiakkaalle kuuluisi sosiaalisen kuntoutuksen palvelusta jokin *kannustin*. Toisten mielestä riittävä toimeentulo tulisi olla taattu ja tukea tulisi saada myös kuntoutuksen päätyttyä. Vastauksissa nousi esille jo olemassa olevia etuuksia kuten kuntoutusraha, toimeentulotuki, toimintaraha, työttömyysetuus sekä matkakorvaus. Yhden vastaajan mielestä etuusjärjestelmästä puuttuu etuus työmarkkinatuen ja toimeentulotuen välistä. Toinen vastaaja toi myös esille, että pitäisi saada jotakin muuta etuutta kuin työmarkkinatukea, sillä sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet ovat sen kanssa ristiriidassa. Vastauksissa nostettiin esille, että etuus vaihtelisi tapauskohtaisesti ja etuus olisi sellainen mihin asiakkaalla olisi muutekin oikeus. Eräs vastaajista kuvaili etuuden merkitystä näin:

”Asiakkailla tulisi olla sellainen etuus, joka ei velvoita muihin palveluihin osallistumista, vaan mahdollistaa asiakkaan etenemisen ”omaan tahtiinsa”.”

8 Pohdinta

8.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä selvitettiin, miten Etelä-Karjalan alueen sosiaalialan ammattilaiset käsittävät sosiaalisen kuntoutuksen. Käsitteenä sosiaalinen kuntoutus nähtiin hyvin eri lailla vastaajien kesken. Suurin erimielisyys tuntui liittyvän siihen, onko se oma palvelunsa vai toisessa palvelussa käytettävä työote. Pääasiallisesti vastaajat olivat samoilla linjoilla siitä, mihin tarkoitukseen sosiaalista kuntoutusta tarvitaan: syrjäytymisen ehkäisyyn asiakaslähtöisellä työllä, tukien asiakkaan osallisuutta, arjen- ja elämänhallintaa sekä sosiaalista toimintakykyä. Vastaukset tuntuvat siltä osin olevan linjassa aikaisempien julkaisujen kanssa.

Vastaajista suurin osa koki, että sosiaalisen kuntoutuksen päämääränä olisi luoda perusta, jotta ihminen voisi rakentaa mieleisen elämän sen päälle. Toisin kuin kuntouttavassa työtoiminnassa, sosiaalisella kuntoutuksella ei tähdittäisi työelämään, vaan kehitettäisiin niitä voimavaroja, joita työelämässä tarvitaan. Ammattilaisten vastaukset ja aikaisemmat julkaisut puolsivat ajatusta, että sosiaalisesta kuntoutuksesta on luonnollista jatkaa kuntouttavaan työtoimintaan. Vastausten joukosta löytyi kuitenkin vähemmistönä myös niitä, jotka kokivat jo nyt toteuttavansa sosiaalista kuntoutusta osana esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa. Mutta jos sosiaalisen kuntoutuksen päämäärä ei ole työllistyä, niin voiko se silloin myöskään olla osa työllistämiseen tähtäävää toimintaa?

Etuus nähtiin tärkeänä motivaattorina asiakkaan sitoutumisen kannalta. Sosiaaliselle kuntoutukselle ei ole tällä hetkellä määritetty mitään tiettyä etuutta. Työttömyysetuudet velvoittavat asiakkaan olemaan valmis vastaanottamaan työtä, mitä sosiaalisen kuntoutuksen asiakas ei välttämättä olisi. Kuntoutusraha voisi toimia etuutena sosiaalisessa kuntoutuksessa, mutta ensin se olisi määriteltävä palveluksi.

Sosiaalisen kuntoutuksen merkitys on ymmärretty ammattilaisten keskuudessa hyvin. Sosiaalisen kuntoutuksen toteutumista Etelä-Karjalan alueella kannattaisi kuitenkin kehittää. Liikkeelle olisi hyvä lähteä määrittämällä sosiaalinen kuntoutus käsitteenä niin, että se olisi yhdenmukaista kaikille. Asiantuntijoiden mielipiteet

sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteista tuntuivat mielestämme määrittelevän sosiaalisen kuntoutuksen omaksi palvelukseksi. Osana muuta palvelua, kuten kuntouttavaa työtoimintaa, sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet jäisivät helposti toisen palvelun tavoitteiden alle. Kuntouttavassa työtoiminnassa asiakas saa rahallista tukea kuntoutumisen ajalta, joka velvoittaisi ottamaan vastaan työtä, mikäli sitä tarjottaisiin. Vastausten perusteella sosiaalisen kuntoutuksen asiakas ei olisi vielä valmis työllistymään, vaan kaipaa tukea hyvin arkisiin asioihin. Tällainen asiakas voisi siis viettää vuosia kuntouttavan työtoiminnan palveluissa, koska sen tavoitteet olisivat liian suuria saavutettavaksi. Tässä olisi siis mielestämme miettimisen paikka. Pitäisikö palvelujärjestelmäämme luoda uusi palvelukokonaisuus pohjautuen sosiaaliseen kuntoutukseen?

8.2 Prosessi

Opinnäytetyön prosessi alkoi syksyllä 2018 aiheen valinnalla. Aihe valikoitui Saimaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöaihepankista kiinnostuksiemme perusteella. Valitsemamme aiheen oli ilmoittanut Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskus ja olimme heihin yhteydessä. Pian osoittautui, että alun perin ilmoitettu aihe ei ollut enää ajankohtainen. Heillä oli kuitenkin tarjota meille uusi aihe, joka osoittautui erittäin sopivaksi. He halusivat selvittää, mitä sosiaalinen kuntoutus on Etelä-Karjalassa.

Aloitimme opinnäytetyön suunnitelman työstämisen yhteistyössä Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksen ja Kaakkois-Suomen TE-toimiston edustajien kanssa keväällä 2019. Aihe rajattiin lopulta niin, että selvittäisimme, miten Etelä-Karjalan alueen sosiaalialan ammattilaiset ymmärtävät sosiaalisen kuntoutuksen. Haimme tutkimusluvan Eksotelta lokakuussa 2019. Selvitys toteutettiin Webropol-kyselynä, jonka yhteiskumppanimme lähettivät kontaktiverkostossaan oleville sosiaalialan ammattilaisille. Kyselylle annettiin vastausaikaa marraskuun 2019 loppuun asti. Vastauksia saimme 16 ja analysoimme ne joulukuussa 2019. Viimeistelimme opinnäytetyön raportin tammikuussa 2020.

Alun perin yhteistyötaholla oli tarjota meille vain kaksi sanaa ”sosiaalinen kuntoutus”. Lähdimme rajaamaan aihetta, koska se olisi ollut liian laaja aihe yhdelle selvitykselle. Päädyimme lähestymään aihetta ammattilaisten näkökulmasta,

koska sen kenttä koettiin hajanaisena. Ei olisi ollut järkeä lähteä selvittämään asiakkaiden mielipidettä sosiaalisesta kuntoutuksesta, koska ei ollut edes selkeää tietoa, miten sitä toteutetaan alueella.

Halusimme tavoittaa mahdollisimman monta ammattilaista, joten päädyimme valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi kyselyn. Koimme, ettei meillä olisi ollut tarpeeksi resursseja lähteä haastattelemaan ammattilaisia koko Etelä-Karjalan alueelta. Kyselyllä mahdollistimme myös, että vastaajien anonymiteetti säilyisi ja ettei läsnäolomme vaikuttaisi vastauksiin. Vastauksia läpikäydessämme huomasimme, että viimeisen kysymyksen olisimme voineet muotoilla paremmin. Kysyimme: ”Mitä etuutta sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa asiakkaalla pitäisi olla?” Kysymys aiheutti vastaajissa hämmennystä ja ymmärrämme nyt itsekin miksi. Käytimme olla-verbiä, nyt käyttäisimme sen sijaan saada-verbiä. Ja etuutta voisimme tarkentaa puhumalla ”rahallisesta etuudesta” tai ”korvauksesta”. Kysymys voi tosiaan hämmentää, eikä siinä käy selväksi, että tarkoitimme asiakkaalle maksettavaa tukea tai korvausta.

Kyselyn vastausten analysointiin ja raportin viimeistelyyn jäi lopulta vain pari kuukautta. Jälkeen päin ajateltuna olisimme voineet suunnitella ajankäyttöämme paremmin. Pohjatyo oli kuitenkin jo tehtynä, joten selvisimme urakasta suurin piirtein aikataulussa.

8.3 Luotettavuus

Validiteetti tarkoittaa sitä, että selvitys on pätevä. Pätevä selvitys on perusteellisesti tehty ja saadut päätelmät sekä tulokset ovat todellisia. Reabiliteetti puolestaan tarkoittaa, että tulokset ovat pysyviä ja, jos selvitys uusittaisiin, ne pysyisivät samoina. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 25 – 26.) Näistä käsitteistä on ristiriitaisia näkemyksiä, mitä tulee niiden käyttämiseen laadullisessa tutkimuksessa, koska ne ovat alun perin syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 162). Tämän takia päätimme hyödyntää opinnäyte-työmme luotettavuuden arviointiin Eskolan ja Suorannan (1998) määrittelemiä luotettavuuden kriteereitä: uskottavuus (credibility), siirrettävyys (transferability), varmuus (debendability) ja vahvistuvuus (confirmability) (Eskola & Suoranta 1998, 66-68).

Näillä kriteereillä selvityksemme olisi uskottava, jos tekemämme tulkinnat ovat linjassa kyselyyn vastanneiden asiantuntijoiden mielipiteiden kanssa. Selvityksemme siirrettävyyteen, eli sen käyttöön toisessa kontekstissa, vaikuttaisi paljon, kuinka samanlaiseen ympäristöön tuloksia oltaisiin siirtämässä, verrattuna alkuperäiseen. Varmuutta selvitykseen toisi varautuminen ennakkoehtoihin, joita ei voi ennustaa. Selvityksen vahvuutta määrittää, jos saamamme tulokset olisivat yhdenmukaisia aikaisempien julkaisujen ja tutkimusten kanssa. (Eskola & Suoranta 1998, 66 – 68.)

Tämän tyyppisessä laadullisessa selvityksessä on aina olemassa riski, että selvityksen tekijä tekee omanlaisia tulkintoja kerätystä aineistosta. Tulkinnat eivät välttämättä tällöin olisi vastaajien mielestä oikein. Tässä kohtaa koemme rikkauksiksi, että meitä oli kaksi. Tämä heikentää omien mielipiteiden vaikutusta tulkintoihin. Pyrimme myös aineistoa analysoidessamme pysymään mahdollisimman objektiivisinä ja annoimme aineiston ohjata tulosten suuntaa.

Opinnäytetyömme on toteutettu Etelä-Karjalan alueella, jolloin tuloksia ei pysty sellaisenaan siirtämään toiselle alueelle. Kuitenkin on mahdollista vertailla tästä saatuja tuloksia muualla tehtyihin selvityksiin ja tutkimuksiin. Emme siis väittäisi selvityksemme olevan siirrettävissä, mutta se olisi kuitenkin hyödynnettävissä jatkotutkimuksiin tai alueellisiin vertailuihin.

Aikaisemmista tutkimuksista ja selvityksistä voidaan päätellä, että aihe on ajan-kohtainen ja sosiaalisen kuntoutuksen määritelmää halutaan selvittää monissa paikoissa. Koska vastaukset olivat pääosin linjassa aikaisempien julkaisuiden kanssa, mitä tulee sosiaalisen kuntoutuksen tarkoitukseen, uskaltaisimme väittää selvitystämme siltä osin vahvaksi. Selvityksen tarkoituksena oli tiedustella näkemyksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta Etelä-Karjalan alueella. Sosiaalista kuntoutusta ei ole virallisesti määritelty tietyntyyliseksi palveluksi tai työotteeksi, joten ei voinut olettaakaan, että vastaukset olisivat olleet yhdenmukaisia aikaisempien julkaisujen kanssa. Tässä kohtaa selvityksellä haettiin nimenomaan yksilöllistä kokemusta Etelä-Karjalassa, joten vahvuutta ei siltä osin voisi mitata.

Lähteet

Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustanneosakeyhtiö Vastapaino. s. 211 – 230

Arajärvi, P. 2011. Johdatus sosiaalioikeuteen. Helsinki: Talentum Media Oy.

Autti-Rämö, I. & Salminen, A-L. 2016 Kuntoutumisen hyvät käytännöt. Teoksessa Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A. (toim.) Kuntoutuminen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. s. 14 – 17

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Juvonen-Posti, J., Lamminpää, A., Rajavaara, M., Suoyrjö, H. & Tötterman, P. 2016. Työikäisten kuntoutumisen monialainen järjestelmä. Teoksessa Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A. (toim.) Kuntoutuminen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. s. 160 – 175

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karvonen, S. & Kestilä, L. 2014. Nuorten aikuisten syrjäytymisvaaraan liittyvä huono-osaisuus. Teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P., & Muuri, A. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. s. 160 – 177

Kela 2019a. Henkilöasiakkaat. Kuntoutus. Mitä kuntoutus on? <https://www.kela.fi/mita-kuntoutus-on> Viitattu 26.1.2020

Kela 2019b. Henkilöasiakkaat. Kuntoutus. Taloudellinen tuki. Kuntoutusraha. <https://www.kela.fi/kuntoutusraha> Viitattu 25.1.2020

Kela 2019c. Henkilöasiakkaat. Työttömät. Työmarkkinatuki. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki> Viitattu 25.1.2020

Kela 2019d. Tietoa Kelasta. Toiminta. Suomen sosiaaliturva. <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva> Viitattu 25.1.2020

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 1§

Määttä, A. 2018. Sosiaalinen kuntoutus ja yhteensovittavan johtamisen työskentelyprosessi. Teoksessa Koistilainen, H. & Nieminen, A. (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Tampere: Juvenes Print Oy. s. 26 – 38

Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä, kentät ja mahdollisuudet. Teoksessa Koistilainen, H. & Nieminen, A. (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Tampere: Juvenes Print Oy. s. 10 – 24

OECD 2020. Directorate for Public Governance. Global Report on Youth Empowerment and Intergenerational Equity. <http://www.oecd.org/gov/youth-governance.htm> Viitattu 29.1.2020

Saaranen-Kauppinen, A. Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

STM 2019. Vastuualueet. Hyvinvoinnin edistäminen. Osallisuuden edistäminen. https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen/-/asset_publisher/tyoryhma-ehdottaa-syrjaytymisen-ehkaisemiseksi-nuorille-kohdennettujapalveluja-uuden-etuuden-sija-1 Viitattu 22.4.2019

STM 2020a. Vastuualueet. Sosiaali- ja terveystieteet. Kuntoutus. <https://stm.fi/sotepalvelut/kuntoutus> Viitattu 26.1.2020

STM 2020b. Vastuualueet. Toimeentulo. <https://stm.fi/toimeentulo> Viitattu 25.1.2020

STM 2020c. Vastuualueet. Toimeentulo. Toimeentulotuki. <https://stm.fi/toimeentulotuki> Viitattu 25.1.2010

STM 2020d. Vastuualueet. Toimeentulo. Työttömyysturva. <https://stm.fi/tyottomyysturva> Viitattu 25.1.2020

STM 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301> Viitattu 15.12.2019

Suomen Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2010. Opiskelijoille. Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvantiMOTV. Kyselylomakkeen laatiminen. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html> Viitattu 14.5.2019

THL 2019.Toimintakyky. Mitä toimintakyky on. Toimintakyvyn ulottuvuudet. <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on> Viitattu 1.1.2020

THL 2018. Tutkimus ja kehittäminen. SOSKU kehittää sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen opas. Palvelun sisällöt. Yksilötyöskentely. Asiakaslähtöisyys. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/yksilotyoskentely/asiakaslahtoisuus> Viitattu 8.2.2020

THL 2017. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimukset ja hankkeet. SOSKU. Sosiaalinen kuntoutus. Kuntakysely. Sosiaalinen toimintakyky. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalinen-kuntoutus/kuntakysely/sosiaalinen-toimintakyky> Viitattu 15.4.2019

Terveyskylä 2018. Kuntoutumistalo. Tietoa. Kuntoutuksen eri muodot. Kuntoutuksen osa-alueet. Kasvatuksellinen kuntoutus. <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/tietoa/kuntoutuksen-eri-muodot/kuntoutuksen-osa-alueet/kasvatuksellinen-kuntoutus> Viitattu 12.1.2020

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Tuusa, M. & Ala-Kauhaluoma, M. 2014. Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Kyselyn kysymykset

1. Mitä sosiaalinen kuntoutus mielestäsi on?
2. Mihin sosiaalista kuntoutusta mielestäsi tarvitaan?
3. Miten sosiaalinen kuntoutus näkyy tai pitäisi näkyä työssäsi?
4. Miten sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta mielestäsi eroaa toisistaan?
5. Mitä taloudellista etuutta sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa asiakkaalla pitäisi olla?

Sosiaali- ja terveysala

Saatekirje

Hyvä vastaanottaja,

olemme sosionomi (AMK) – opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä sosiaalisesta kuntoutuksesta Lappeenrannan alueella. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, mitä on sosiaalinen kuntoutus ja sen sijoittuminen palvelujärjestelmään Etelä-Karjalan alueella. Tavoitteemme on yhdenmukaistaa käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskuksessa. Lähestymme teitä, sosiaalisen kuntoutuksen parissa työskenteleviä ammattilaisia, koska uskomme teillä olevan kokemuspohjaista tietoa sosiaalisesta kuntoutuksesta ja mielipiteitä siitä, mihin suuntaan palvelua olisi hyvä jatkossa viedä.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Toivomme mahdollisimman monen vastaavan meidän kyselyyn, jotta tulokset olisivat luotettavia ja saataisiin mahdollisimman kattava kuva Etelä-Karjalan sosiaalisesta kuntoutuksesta.

Opinnäytetyöraportti kirjoitetaan niin, ettei yksittäisiä henkilöitä pystytä tunnistamaan. Vastaajan tunnistetietoja ei kerätä. Ainoastaan me, opinnäytetyöntekijät,

käsitlemme kerättyä aineistoa. Valmis, hyväksytty opinnäytetyö ladataan Theseukseen (www.theseus.fi), mistä halukkaat voivat käydä sen vapaasti lukemassa.

Ystävällisen terveisin,

Tiia Eskelinen

Ella Uotinen